

Prethodno priopćenje
UDK 92 : 811.163.42'282 Babukić (497.5)
Primljeno 2022-02-09
Prihvaćeno za tisak 2022-06-01

SAMOBORSKI KORIJENI LINGVISTA I HRVATSKOG
PREPORODITELJA VJEKOSLAVA (ALOJZIJA) BABUKIĆA,
IZ AGATE KELLEKOVIĆ IZHADJAJUĆEGA ODVETKA
(uz 210. godišnjicu rođenja)

Ivanka Brekalo, Samobor

Sažetak

Tekst je prilog biografiji lingvista i hrvatskog preporoditelja Vjekoslava (Alojzija) Babukića - u povodu 210. godišnjice rođenja (Požega, 1812.). Na temelju arhivske građe Samoborskoga muzeja, tekstom se dopunjuju podaci o podrijetlu njegove majke te iznosi dokument u kome je u okviru provođenja ostavinske rasprave i sam Babukić, diktirajući i potpisujući, dao opsežniji iskaz na samoborskoj kajkavštini.

Potvrđuje se Babukićeva povezanost sa Samoborom.

Ključne riječi: Vjekoslav Alojzije Babukić, štokavac i kajkavac; Samobor

Građa nekadašnjeg arhiva Samoborskog magistrata dospjela je u Samoborski muzej većim dijelom uništena, raspršena i nepotpuna. Osim povelja sastoji se i od isprava imovinsko-pravnog sadržaja, zapisnika općinskih sjednica, sudskih procesa, matica krštenih, vjenčanih i umrlih te cehovske dokumentacije.

Iako nepotpuna, ona je koristan izvor za proučavanje privredne, kulturne, pravne i političke povijesti Samobora. Među takvom se dokumentacijom mogu naći i podaci koji dopunjuju biografije poznatih osoba naše kulturne povijesti.

U svesku spisa „Inventarium Kellekovichianum“ iz 1793. godine, koji rješavaju nasljedstvo obitelji Keleković – Bedenko, nalazi se i uloženi svezak „Delna dobrovolna pogodba“ iz 1835. godine o obiteljima Bedenko – Keleković – Babukić. Dokument je pisan tintom na presavinutom papiru dimenzija 48 na 38 cm, ispunjen na trima stranicama, četvrta je prazna. Na prvoj je stranici tekst pogodbe, na drugoj njen nastavak. Tu je lijevo dolje naveden datum (2. svibnja 1835.) i potpisi stranaka u diobi, fiškuša Lovrenca Vukovića te senatora Jurja Herdiborskog.

Desno dolje potpisan je otac Vjekoslava, Anton Babukić, purger i licitar, te notar Ivan Fiala.

Na trećoj stranici upisan je novi diktirani kajkavski tekst Alojzija (Vjekoslava) Babukića, uz uobičajeno datiranje lijevo (22. listopada 1835.) te, na desnoj strani, ovjeravanje otiskom pečatnjaka u crvenom vosku i njegov potpis. Značajno je da se Babukić prigodom potpisivanja poslužio novom ortografijom (uporaba dijakritičkih znakova), a pisar se služio starom.

Pažljivo pregledavajući imena koja se spominju u svesku spisa, dovela sam u vezu obitelji Keleković s Babukićima iz Požege.

Iz biografskih podataka Vjekoslava Babukića poznato je da je "...rođen u Požegi, 16. lipnja 1812. godine od oca Antuna, purgera i licitara, i majke Agate Keleković iz Samobora".

Znano je da je Vjekoslav Babukić surađivao s Ljudevitom Gajem (osobito popravljajući jezik njegovih napisa, kao i cijele Danice ilirske), da su obojica imala u Samoboru najužu rodbinu, a očigledno je da je s njima stigao i Stanko Vraz (on je u Samoboru našao inspiraciju za zbirku „Đulabije“). Bili su, dakle, zajedno u Samoboru, u gnijezdu iliraca, jer je poznato kako je Livadićeva kurija bila žarište ilirskoga pokreta. Iz spisa se može zaključiti da je Babukić, vatreni ilirac i prvi tajnik Matice ilirske, u svome krugu jedini štokavski govornik, dobro znao i kajkavski govor svoje majke Samoborke. Diktirajući svoju izjavu i potpisujući je, Babukić se poslužio domaćim kajkavskim samoborskim izričajem. Štoviše, prvotna Babukićeva zamisao o jeziku vidi se iz pisma Vuku Karadžiću: „... Ali mi ne namjeravamo, kao Vi, jedno narječje gospodujućim učiniti, veće u jednom najmljenom znaku svakolika narječja sjediniti.“

Majka, Agata Keleković, iz stare je autohtone obitelji toga kraja. Milan Lang, naime, u opsežnom djelu „Samobor“ navodi da se obitelj Keleković (Kellekovich) spominje u Samoboru u sedamnaestom stoljeću u četiri grane: Tome, Martina, Josipa i Ivana. Krajem osamnaestog stoljeća ostale su samo dvije njihove grane, a početkom devetnaestog stoljeća spominju se samo ženski potomci Kelekovića. Kelekovići bijahu u starini kožari i posjednici, a poslije trgovci vinom. Spominje se da su crkvi ostavili nadarbinu od 500 forinti. Međutim, na početku devetnaestog stoljeća muška je loza izumrla.

Agata Keleković rođena je u Samoboru 10. lipnja, 1790. godine i krštena kao zakonita kći Ivana Kelekovića i Ane Budy. Krsni kumovi djevojčici su bili Ivan Topolčić i Barbara Kocijanić. (*Die 30. Juny, ex oppido, Agatha filia legitima Johannis Kellekovich et Ana Budy, leven. Dno Joanne Topolchich et Barbara Kocianich per RD Cajetano Chizman*)

U braku Ivana i Ane Keleković rođena su ova djeca:

1. Agatha – udana Babukić

2. Barbara – udana Bedenko
3. Ana – udana Šuglić
4. Josip – bio je župnik u Kuzmincu
5. Janko – umro bez nasljednika

SPIS DELNA DOBROVOLNA POGODBA

Do 1835. godine, iz koje datira spis „Delna dobrovolna pogodba“, već su umrle sestre

Keleković: Agata, Barbara i Ana te brat Josip, svećenik, a Janko je umro bez nasljednika.

Dakle, te se godine na četiri dijela dijeli imovina djeci obitelji Bedenko i Babukić prema ranije izvršenom „Inventariumu“. Imovina u Samoboru o kojoj je riječ popisana je 14. siječnja, 1835. godine, a predmet diobe bile su sljedeće nekretnine: kuća, vrt, gospodarske zgrade, staja, oranice, sjenokoše i vinogradi.

Prema već ranije izvršenoj procjeni suma za diobu iznosila je 1180 forinti. Iz te je sume odbijeno 216 forinti na ime duga crkvi „altarie“ te je ostalo 864 forinti, koje je trebalo podijeliti na četiri dijela, to jest 216 forinti svakoj stranki.

Na tu diobu pozvan je i Antun Babukić iz Požege, suprug pokojne Agate rođene Keleković, pa on, Vjekoslavov otac, izjavljuje da se odriče 16 forinti i jedino će za svoju djecu uzeti 200 forinti te više ništa neće tražiti.

Ovu „Delno dobrovolnu pogodbu“ potpisali su 2. svibnja 1835. godine: Johann Bedenko, Elizabeta Margetić, rođena Bedenko, Magdalena ud. Cvetković, rođena Bedenko, Lovrenc Vuković, fiškuš, Juraj Herdiborsky, senator, Anton Babukić, (purger i licitar iz Požege, tutor moje djece), Ivan Fiala, notar priv. opp. Samobor.

Pet mjeseci kasnije na trećoj stranici iste isprave zapisana je diktirana izjava Alojzija (Vjekoslava) Babukića, koju je potpisao u svoje i sestrino ime, a kojom od dogovorene sume odriče se 20 forinti i uzima samo 180 forinti te navodi kako ni on ni njegova sestra više ništa od „materinstva Kelekovičanskog“ neće potraživati.

Zatim se potpisao: *Alojzia Babukić, veleslavnoga stola Banskoga prisežni Bilježnik, iza pokojne Agate Keleković ishajajući odvetek.*

Vu Zagrebu dan 22 i. 8bra 1835 godine

Iz korištene građe vidljiv je dostojanstven način diobe nasljedstva. Stranke su diobu u ovom slučaju riješile „Delnom dobrovolnom pogodbom“ i tako izbjegle često vrlo mučne dugogodišnje svađe i parnice.

ZAKLJUČAK

Prigodom 210. godišnjice rođenja Vjekoslava (Alojzija) Babukića u tekstu se dopunjuju podaci o porijeklu njegove majke i iznosi dokument u kome je u povodu ostavinske rasprave i sam Babukić, diktirajući i potpisujući, dao opsežniji iskaz na samoborskoj kajkavštini.

Potvrđuje se povezanost Babukićeva sa Samoborom i ilircima ovog prvog tajnika Matice ilirske te njegovo poznavanje samoborskog kajkavskog govora jednako kao i požeške štokavštine, što je dokaz Babukićeva poznavanja naših govora, koje je smatrao izvorom bogaćenja leksika književnog jezika. Njegov potpis sadrži novu ortografiju.

Izvori

„Inventarium Kellekovichianum“, Samoborski muzeji
Milan Lang „Samobor, zbornik za narodni život i običaje“, Zagreb, 1915. str. 528.
Matica krštenih župe sv. Anastazije – 1790. godine.

Prilog, transkribirana „Delna dobrovolna Pogodba“

Stranica 1

„Kotera pod denesz dole podpiszanem Datumom pred nami zdola
Podpiszanemi med Heressi pokoine Barbare Bedenko rodyene
Kellekovich y G. Anton Babukichem na Sztran szvoje Detcze iza
Agathe rodyene Kellekovich porodylene kakti Curatorum poradi
Imetka negda Kellekovichianszkoga nachinom szledechem
nachinyena je naimre:
Napervo vzel je pervich Sztalis Imetka na Del ov szpadajuchega
sztojechi poleg Inventarialzkoga popisza vu vrednoszti

1. Vu Hisi fundussa y vertchaku	c.m.	600 f.
2. Zemlje Szredopolhicze	½ rali	100 f.
3. Brodovnicze male	¼ rali	40 f.
4. Klukache. ¼ rali		50 f.
5. Vuklinki ½ rali		80 f.
6. Petkovi kuti ½ rali		70 f.
7. Pri Hrasztini		50 f.

8. Pri Gradni	60 f.
9. Szinokossi pri Rakoviczi	60 f.
10. " Lamprich	40 f.
11. " Shikavi	30 f.
	<hr/>
	Zkupa chinych 1180 f.

Iz ove Summe vtegnjeno je poleg Liszta ddo

22. Aprila 793. po Janku Bedenku Otcza negda

Szplachene Altarie y drugeh dugov	316 f.
	<hr/>
	osztalo anda 864 f.

ove vrednoszti anda na Del doszpeti imajuče, gledech da Heressev Kellekovich negda pet je bilo, kaiti metemtoga pokoini Joseph (prekriženo Bedenko) Kellekovich Plebanuss poradi nadomeschenya Sztrosszka na nyega y drugoga brata Janossa po Janku Bedenku vchinyenoga szvoju dela porcziu, ne manye Szesztra Anna Kellekovich poleg izkaza Pisem zvrhu toga pokazaneh isztomu Janko Bedenku y nyegve Tovarussicze Barbari rodyene Kellekovich prikazali jeszu“

Stranica 2

„y pod Nachin ov Barbara Bedenko iliti nyenina Decza iz vrednoszti ove tri Sztranke dobiti bi imale – porad jedine porczie Janka Kellekovicha presz odvetka odmerloga dvojnosti buduče, za nyega pako Heressev Bedenko Sztrosszka po Otczu nyihovom vchinyenoga nadomeschenye potrebujuceh Zadnich Sztranke med Szobum Dobrovolno za prepRechit vsze dalje ne Potrebne pregovore y Sztrosszke – vu lyubavi pako rodbinski osztati hotejuchi. K vchinyeni Imetka preczembe privoleče iskazaneh 864 f. na chetiri Sztranke razdeliti dokonchale jeszu – oveh onda tak razdeleneh y vu jedne rati na vszakoga doszpechih 216 f. preszpomenuti G. Anton Babukich od Sztrani Detcze gledech na vekssi nego vrednoszt porczie Janka Kellekovicha donasza, potrossek po odpuscheneh 16 f. jedino k naplachenyu 200 f. na Sztran szvoje Detcze po Heresseh Barbare Bedenko priszlono, y pod ov Nachin nyim vsze vu chem goder sztojechi Kellekovichianski Imetek ze vszema odsztupil y na vekivechnoszt valuval, tak da nit on nit Detcza nyegva porad Imetka ovoga zvun prezpomenuteh 200 f. od Heresseh Bedenko vishe kaj potrebuvat imala, budi mogla budu. Zverhu kotere pod ov Nachin po Sztrankah dobrovolno nachinyene

Dobrovolno Delne pogodbe, takovu za veksse veruvanye,
Sztalnoszt y buduचे Pravicze radi tak Sztranke Delne podpiszale
kak y po nasz Exmissuszeh podpisat vchinile jeszu.

Vu Zamoboru, Dan 2. majussa 1835

Johann Bedenko

Elizabetha Margetich

Rogyena Bedenko

Magdalena udova Czvetkovich

Rogyena Bedenko

oprosheni Podpiszatel

Lovrencz Vukovich, fiscus

Pred menum Juray Herdiborsky

Senatorum

Anton Babukich

Purgar i Licitar iz

Poxegae i Tutor moje Decze

Pred menum Ivan Nep. Fiala

Pri Oppidumu Zamobor Notariussem

y Egzmysszem, Deto“

Stranica 3/ Alojzije – Vjekoslav Babukić diktira i potpisuje:

„Ja zdola podpisani poleg Pogodbe ove med Otczem mojem Antonom Babukich
na Ztran moju y Szeztre moje; kakti pravedne iz pokojne negda
Agathe rodyene Kellekovich izhadyajuचे Odvetke, y med Hareshi
pokojnoga Janka Bedenko y Bare rodyene Kellekovich dan 2i majusha 1835 nachinyene
po dobrovolynom iz Sumae pogodbene 200 f. 20 f. odpuztchanya,
anda z 180 f. cm. tojezt Jedno Zto y Osamdeszet Ranychki
meni tak Ztran moju, kak Szeztre moje podpunoma odbrojenemi
naplachen y zevszema zplachen jeszem tak, da niti ja, niti Szestra
moja, niti odvetki nashi od hereshev pokojnoga Janka Bedenko
vu Ime materinsztva Kellekovichianskoga vishe kaj potrebuвати
niti izkati Szmel budem, niti mogli y Szmeli budu, dapache
tak Instantiu pred Magistrat Zamoborzki danu revocujem, kak y
vsza pizhma budi Obligatorie po ovom annhiliram po Jakozti
y Szvedochantzvu ovog po meni laztovitum Rukum podpiszanoga,
zmojim pechatjum objachenoga y haereshem Bedenko buduचेga ravnanya Szegurnozti
y Szluseche pravicze radi od mene danoga pizhma.

Vu Zagrebu dan 22i 8bra 1835⁶

[pečat]

Potpis: Aloizia Babukić, veleslavnoga stola Banskoga prisežni Bilježnik, iz Agate Kelleković izhadjajući odvetek.

“IZ AGATE KELLEKOVIĆ IZHADJAJUĆI ODVETEK”

Samobor Roots of Vjekoslav (Alojzije) Babukić, Linguist and Croatian Revivalist (marking the 210th anniversary from birth)

By Ivanka Brekalo, Samobor

SUMMARY

The text is a contribution to the biography of the Croatian linguist and revivalist Vjekoslav (Alojzije) Babukić, to mark the 210th anniversary from his birth (Požega, 1812). Based on the Samobor Museum archive data, facts are added about the descent of his mother. A document is given linked with inheritance proceedings where Babukić himself gives an extensive account in the then Samobor Kajkavian dialect by dictating the text and signing the document.

A tight link is proved between Babukić and Samobor.

Key words: Vjekoslav Alojzije Babukić, Štokavian dialect speaker, and Kajkavian dialect speaker; Samobor